

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Commentaria et disputationes scholastica in Summam D.
Thomae Aquinatis**

Nazarius, Johannes P.

Coloniae, 1621

Articvlvs Qvintvs. Vtrum potentia generandi significet relationem, & non
essentiam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82303](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82303)

sem, Mol. & Zumel. super hoc art. qui rem hanc A explicat eruditè.

Molina sol.
reijciat.

Aduerte praterea Mol. hic proponere quoddam argumentum Aur. ex Capr. cui minime congruam affert solutionem: eius legitimam solutionem habes apud Capr. quam etiam refert Zumel.

ARTICVLVS QVINTVS.

Virum potentia generandi significet relationem, & non essentiam.

218.
I. dist. 7. q.
I. art. 2. &
po. q. 2.

AD Quintum sic proceditur. Videtur, quod potentia generandi, vel spirandi significet relationem, & non essentiam. Potentia enim significat principium, ut ex eius diffinitione patet. Dicitur enim potentia actiua esse principium agendi, ut patet in 1. Metaphys. * Sed principium in diuinis respectu

Lib. 5. met.
c. 17. l. 3.

personae dicitur notionaliter. Ergo potentia in diuinis non significat essentiam, sed relationem.

2. Praterea. In diuinis non differt posse, & agere: sed generatio in diuinis significat relationem. Ergo & potentia generandi.

3. Praterea. Ea quae significant essentiam in diuinis communia sunt tribus personis: sed potentia generandi non est communis tribus personis: sed propria patri. ergo non significat essentiam.

Sed contra est, quod sicut Deus potest generare filium, ita & vult. Sed voluntas generandi significat essentiam. Ergo & potentia generandi.

Respondeo dicendum, quod quidam dixerunt, quod potentia generandi significat relationem in diuinis. Sed hoc esse non potest. Nam illud proprie dicitur potentia in quocunque agente quo agens agit. Omne autem produciens aliquid per suam actionem, producit sibi simile quantum ad formam qua agit. Sicut homo genitus est similis generanti in natura humana, cuius virtute pater potest generare hominem. illud ergo est potentia generandi in aliquo generante, in quo genitum simulatur generanti, filius autem Dei simulatur patri gignenti in natura diuina. Vnde natura diuina in patre est potentia generandi in ipso. Vnde Hilarius * dicit in 2. de Trinit. natiuitas Dei non potest eam, ex qua perfecta est, non tenere naturam: nec enim aliud quam Deus subsistit, quod non aliunde quam de Deo subsistit.

Lib. 2. de
Tr. non pro
cul à fine.
Et lib. 5. et
iam ad fin.

Sic igitur dicendum est, quod potentia generandi principaliter significat diuinam essentiam, ut Magist. dicit 7. dist. primi sent. non autem tantum relationem. Nec etiam essentiam in quantum est idem relationi ut significet ex aequo utramque. Licet enim paternitas ut forma patris significetur, est tamen proprietas personalis habens se ad personam patris, ut forma individualis ad aliquod individuum creatum. Forma autem individualis in rebus creatis constituit personam generantem, non autem est quo generans generat: alioquin Sortes generaret Sortem. Vnde neque paternitas potest intelligi, ut quo pater generat, sed ut constituit personam generantis: alioquin pater generaret patrem. Sed id quo pater generat, est natura diuina, in qua sibi filius assimilatur. Et secundum hoc Damasc. * dicit, quod generatio est opus naturae non sicut generantis, sed sicut eius quo generans generat. Et ideo potentia generandi significat in recto naturam diuinam, sed in obliquo relationem.

Li. 1. orth.
ad. c. 8.

Ad primum ergo dicendum, quod potentia non significat ipsam relationem principij, alioquin

esset in genere relationis: sed significat id, quod est principium: non quidem sicut agens dicitur principium, sed sicut id quo agens agit, dicitur principium. Agens autem distinguitur a facto, & generans a generato. Sed id quo generans generat, est commune genito, & generanti, & tanto perfectius, quanto perfectior fuerit generatio. Vnde, cum diuina generatio sit perfectissima, id quo generans generat, est commune genito & generanti: & idem numero non solum specie, sicut in rebus creatis. Per hoc ergo quod dicimus, quod essentia diuina est principium quo generans generat, non sequitur, quod essentia diuina distinguatur: sicut sequeretur, si diceretur, quod essentia diuina generat.

Ad Secundum dicendum, quod sicut est idem in diuinis potentia generandi cum generatione: ita essentia diuina cum generatione & paternitate est idem re, sed non ratione.

Ad tertium dicendum, quod cum dico potentiam, potentia generandi significatur in recto, & generatio in obliquo, sicut si dicerem essentiam patris. Vnde quantum ad essentiam qua significatur, potentia generandi communis est tribus personis. Quantum autem ad notionem qua connotatur, propria est persona patris.

Sensus quesiti.

QUID nomen potentiae significet, explicat S. D. in c. & in resp. ad primum argum. Est enim potentia id, quo agens agit, seu id quod est principium ut quo, non autem est ipsa relatio principij. Sumitur itaque potentia, non pro relatione principij, sed pro re cui conuenit ea relatio. Et quaeritur, an sit essentia, siue intellectus, aut paternitas, ut hic aduertit Cai. cui concordat Sylu. dicens nomen potentiae significare relationem secundum dicta: significat enim formam per modum qualitatis, cum habitudine ad obiectum, puta visus ad visibile; sed nomen potentiae dictam relationem significat in communi; nomen autem visus, vel intellectus eandem significat in speciali. Vel melius dicas hic absolute sumi nomen potentiae prout indifferens est ad utrumque significatum: & quaeri num in diuinis significet relationem an essentiam.

Forma Textus.

DVAS refert S. D. opiniones, & tres aduersus eas statuit conclusiones.

Prima opinio fuit quorundam dicentium generandi significare relationem in diuinis, cuius fundamentum erat primum argumentum huius articuli, ut patet in primo sent. dist. 7. quaest. 1. art. 2.

Secunda opinio, quam tangit in medio corporis, est eorum qui dicebant potentiam generandi significare essentiam, in quantum est eadem relationi, ita ut ex aequo significet utrumque.

PRIMA CONCL. Potentia generandi in diuinis principaliter significat essentiam, non autem tantum relationem. Probatur primo ratione. Illud est potentia generandi in aliquo generante, in quo genitum simulatur generanti: at filius Dei simulatur patre gignenti in natura diuina: ergo natura diuina in patre est potentia generandi in ipso. Maior probatur. illud proprie dicitur potentia in quocunque agente, quo agens agit; ad id quo agens agit est forma, secundum.

cundum quam agens siue producat per suam actionem producat sibi simile: ergo illud est potentia generatiua in aliquo generante, in quo genitum similitur generanti. Minor probatur exemplo hominis geniti, qui similis est in natura humana generanti, cuius virtute pater potest generare hominem. Secundò probatur conclusio auctoritati Hylarij lib. 2. de Tri. ita scribentis. Natiuitas Dei non potest eam, ex qua perfecta est, non tenere naturam: nec enim aliud quam Deus subsistit, quod non aliunde, quam de Deo subsistit. Tertiò additur dictum Magistri in septima distinctione primi sententiarum.

SECUNDA CONCL. *Potentia generandi non significat essentiam, inquantum est idem relationi, ut significet ex æquo vtrumque.* Probatur. Paternitas non potest intelligi, ut quo pater generat, sed ut constituens personam generantis; natura autem diuina est id quo pater generat: ergo potentia generandi non significat essentiam, inquantum est idem relationi, ut significet ex æquo vtrumque. Antecedens quo ad priorem partem probatur. Licet paternitas ut forma patris significetur, est tamen proprietas personalis habens se ad personam ut forma individualis ad aliquod indiuiduum creatum; at forma individualis in rebus creatis constituit personam generantem, non autem est quo generans generat; ergo paternitas non potest intelligi ut quo &c. Minor huius argumenti probatur deducendo ad impossibile; quia alioquin Sortes generaret Sortem. Posterior verò pars antecedentis, videlicet id quo pater generat, est natura diuina. probatur: quia filius assimilatur patri in natura diuina. Et confirmatur auctoritate Damasceni dicentis generationem esse opus naturæ, non sicut generantis, sed sicut eius quo generans generat.

TERTIA CONCL. *Potentia generandi significat in recto naturam diuinam, sed in obliquo relationem.* Hæc conclusio ut notat Caiet. infertur ex dictis.

Expositio Textus.

DVO HIC sunt obseruanda diligenter, ut præmissi discursus appareat efficacia. Primum est sensus illius propositionis: *Potentia in vnoquoque agente est id, quo agens agit*; quam examinat & explicat Cai. cuius interpretationem elucidant Torres & Val. & alij sequuntur expositores. Secundum est. D. Thom. hic supponere potentiam generandi claudere in se relationem, quod omnes communiter Theologi confitentur: atque ideo nullam huic probandæ suppositioni probationem adhibuisse, & elaborasse tantum in probando solam non includi relationem in ratione potentia, aut non ex æquo simul cum essentia.

Aduerte præterea Capr. in 1. dist. 7. q. 1. a. 1. & Cai. hic affirmare D. Thom. in 1. dist. 7. q. 1. a. 2. secutum fuisse secundam sententiam in textu relatam, nimirum potentiam generandi significare essentiam, inquantum est idem relationi, ut significet ex æquo vtrumque. Quam opinionem existimant hic esse retractatam siue correctam.

Sed Hierueus in primo dist. 13. mentem Angel. D. interpretatus ait Magistros nonnunquam affirmare potentiam generandi dicere relationem in obliquo, quia dicit actum: quandoque autem essentiam esse dicunt, ut est paternitas,

A id est, ut est coniuncta paternitati: nonnunquam autem esse medium inter absolutum & relatiuum; non quod sit neutrum, sed quia vnum dicit in recto, & aliud in obliquo.

Aegidius verò dictum illud S. D. in 1. *Potentia generandi est essentia, ut paternitas*, sic ait esse intelligendum, ac si dictum esset: Potentia generandi est essentia, non absolute sumpta, sed ut est sub paternitate.

Denique bene posset exponi dicendo potentiam generandi esse essentiam, ut est paternitas realiter, & non formaliter. Nam sicut essentia, prout est in patre, relationem habet dicentis, quam non habet, ut est in filio, in quo relationem habet dicti, quam relationem dicti non habet in patre: sic in patre relationem habet paternitatis, & non in filio, atque ideo in patre solo est idem paternitati, id est, est habens respectum paternitatis, quem habet, ut est pater, ut explicat latè S. Doct. in 1. in dicto a. 2. ad 3. & de potentia q. 2. a. 2. ubi etiam affirmat potentiam generandi significare simul essentiam & relationem.

Hanc verò sententiam sic intellectam, ut exposuimus, non reijcit S. D. sed magis declarat per ea verba. *Nec etiam essentiam, inquantum est idem relationi, ut significet ex æquo vtrumque.* Hoc enim modo loquendi significat se non negare potentiam generandi significare essentiam, ut est eadem relationi: vel simul essentiam, & relationem, aut essentiam sub ratione relationis, id est sub relatione, ut dicitur in 1. sed eorum tantum sententiam reijcere, qui dicebant potentiam generandi significare essentiam, ut est idem relationi, ita ut significet vtrumque ex æquo: quod nunquam asseruit S. Doct.

PRIMA CONTROVERSIA.

De veritate & sensu secundæ & tertiæ conclusionis D. Thom.

VALENTIA sequens D. Bonau. Gabr. & Dur. in primo dist. 7. duo dicit. Primum. Potentia notionalis adæquatè & formaliter non continetur sola essentia diuina & intellectu aut voluntate: sed præterea constat etiam ex relatione, ad eam ut potentia generandi adæquatè sit essentia & intellectus & paternitas; potentia verò spirandi sit essentia, voluntas & spiratio relatio. Secundum. Potentia generandi adæquatè est essentia, & intellectus, & relatio paternitatis, quatenus hæc relatio est etiam vis quædam vltima, per quam in diuinis est generatio; ac similiter potentia spirandi est essentia, & voluntas, & relatio spirationis, quatenus hæc relatio est etiam quædam vis vltima, per quam est actio spirationis.

Canar. Ban. Zumel. Mol. & Suar. lib. 6. cap. 5. dicunt potentiam seu principium formale producendi esse solam diuinam essentiam, postulare autem ut conditionem in persona producente relationem propriam, seu (quod idem est) quod habeat ipsam naturam sub tali productione: quæ fuit sententia Scoti in primo dist. 7. quest. 1.

Sententia D. Thom. tribus in articulis propositis concluditur continetur, quam explicant & tuentur Capreol. in 1. dist. 7. quest. 1. Caiet. & alij expositores super hoc articulo.

Resolutio.
Potentiam
generandi &
spirandi se-
cundum do-
ctrinam D.
Th. confusum
ex essentia &
relatione, nō
ut mera co-
ditione aut
ratione ope-
randi, sed ut
modo opera-
tionis intrin-
seco ipsi po-
tentia.

QVAESTIO hęc non est de essentia diuina; hanc enim statuit S. Doct. in prima concl. esse principale significatum potentia: sed tota difficultas est de relatione, quam in secunda & tertia conclusione docet non ex æquo simul significari cum essentia, sed in obliquo tantum connotari, an scilicet rationem habeat puræ conditionis, an verò pertineat ad potentia generatiuæ aut spiratiuæ conceptum, ut complens intimè rationem eius formalem quasi pars aut modus eius intrinsecus, vel viam ut vis quædā vltima. Expositores enim prædicti primum sectionum dicendi modum: secundum autem manifestè complectitur S. Thom. in 1. & de potentia quæst. 2. art. 2. quem sequitur Capreol. in dicta destm. 7. verba D. Thom. in quæst. 2. de potentia sunt. Quidam dixerunt, quod potentia generandi significat tantum essentiam; sed illud conueniens non videtur. Actio enim quæ fit virtute naturæ communis, per aliquod sub natura communis contentum, modum accipit ex proprijs principijs; sicut actio, quæ debetur naturæ animalis, fit in homine secundum quod competit speciei humane. Vnde & homo perfectius habet actum virtutis imaginatiuæ, quam alia animalia, secundum quod competit eius rationalitati. Similiter etiam actio hominis inuenitur in hoc, & in illo homine, secundum quod competit principijs indiuidualibus huius vel illius: ex quo contingit, quod vnus homo clarius alio intelligit. Et ideo dicendum, si quod natura diuina quæ est communis, sit principium alicuius operationis, quæ solum patri competit, oportet quod sit principium, secundum quod competit proprietati personali patris: & propter hoc in ratione potentia includitur quodammodo paternitas, quantum ad illud quod est generationis principium: & propter hoc cum alijs dicendum est, quod potentia generandi, simul essentiam, & notionem significat. Hęc ibi D. Thom. Et in respons. ad 5. ibidem ait proprietatem personalem patris non esse principium generationis principaliter, sed quodammodo & cointellectu. Et in 1. ita loquitur. Principium cuiuslibet operationis est diuina essentia: sed ab essentia diuina egreditur aliquis actus, secundum quod est sapientia, & aliquis secundum quod est voluntas, & sic de alijs attributis. Similiter dico, quod cum proprietates realiter sit ipsa essentia: secundum quod est ipsa paternitas, & principium huius actus, qui est generare: non sicut agens, sed sicut quo agitur. Vnde principium generationis est essentiale sub ratione relationis: vnde est quasi medium inter essentiale, & personale. Ex parte enim illa, quæ potentia, quæ est media inter essentiam & operationem, radicatur in essentia, est quid absolutum: ex parte autem illa quæ coniungitur operationi, est relatiuum. Et ibidem in responsione ad 3. concludens ait. Et ideo essentia in patre est principium operationis secundum proprietatem patris, & in filio, secundum proprietatem filij. Vnde eadem operatio est & naturæ communis, & formæ propriæ ipsius patris, & ideo potentia generandi, medium est inter absolutum & relatiuum. Hęc ibi. Ex quibus apparet potentiam generandi, & similiter potentiam spirandi constitui ex essentia & relatione, sicut persona diuina constituitur ex essentia & relatione, ut etiam affirmat expressè S. Thom. in 1. dist. 11. art. 2. & 3. quem locum supra notauimus quæst. 36. art. 4. controu. 2. quamuis persona constituatur ut suppositum, vel ut principium quoddam, potentia verò ut principium quo. Constat autem relationem constituere principium quod, puta patrem aut spiratorem, non ut est mera eius conditio, sed ut eius formale constitutiuum: quamuis ei non sit ratio

*Nota Corre-
larium.*

formalis operandi. Igitur eadem relatio potentiam constituit, non ut eius mera conditio, nec ut conferens rationem formalem operandi, sed ut modus operationis intrinsecus. Modificatur enim operatio diuinæ naturæ secundum quod profuit ab alio & alio supposito eiusdem naturæ diuinæ; quæ quidem supposita quasi specie differunt, ut supra diximus quæst. 27. & ex D. Thom. de pot. quæst. 10. art. 2. ad 12. Est ergo relatio de ratione potentia generandi, sicut modus intrinsecus principij, nō sicut principium principale: tale enim est essentia, ut ait Capr. in supra dicta q. a. 2. ad 3. & 4. argum. secundum ordinem. Quod etiam significat S. Thom. dicens potentiam esse quasi medium inter essentiam & operationem; & ex ea parte quæ radicatur in essentia esse quid absolutum, ex ea verò parte quæ coniungitur operationi esse relatiuum. Nulla verò alia ratione potest dici medium, nisi quia ex utroque constat extremo: sicut si diceremus personam esse medium inter essentiam & relationem, quia ex utroque constituitur. Et hoc idem significat etiam illud dictum de potentia, videlicet proprietatem personalem patris esse principium generationis cointellectum; quod non ita intelligendum est, ut relationi vis aliqua tribuatur actiua; id enim illi denegat vbique S. D. sed quia notionalem ut sic potentiam constituit, quæ præcisa relatione, id solum haberet, quod essentiale est & tribus commune: & consequenter actionem ex potentia prodeuntem ita modificat, ut sit notionalis, quæ sine relatione esset essentialis, ut patet ex supra dictis quæst. 27. Ob has itaque duas causas proprietatem patris personalem & communem relationem spirationis meras negamus esse conditiones notionalis potentia, & rationem quandam principij minus principalem ei tribuimus cum D. Thom. locis allegatis, quibus non repugnat doctrina præsentis articuli. Negamus autem in relatione formaliter vim actiuam, sicut etiam in ea formaliter sumptam nullam agnoscimus perfectionem, aut causalitatem respectu creaturarum, aut rationem similitudinis vnus personæ cum alia, ut sæpe repetit S. Th. & ratio in littera pro prima conclusione probat euidenter nullam inesse relationi formaliter vim actiuam.

Nota sunt præterea, quæ scribunt hic Cai. & alij expositores Thomistæ, de ratione potentia generatiuæ post Capr. pro diluendis aduersariorum argumentis. Ex dictis sequitur tres conclusiones.

PRIMA CONCL. Relatio nō est præcisè conditio Conclusionis potentia notionalis. In hac conclusione conuenit nobiscum Val. & eam quibusdam satis aptis confirmat argumentis.

SECUNDA CONCL. Relatio nō est vis quædā vltima potentia notionalis, per quam fit actio generationis, aut spirationis. Probatur ratione D. Th. pro prima sua conclusione; quia illud est potentia & vis vltima generandi, in quo genitū assimilatur generanti: sed in relatione genitum non assimilatur generanti; ergo. Probatur maior; quia omne agens producit sibi simile, quantum ad formam qua agit: sed agens maximè agit per vim vltimam & perfectissimam suæ potentia; ergo in ea genitū maximè assimilatur generanti. Minor verò probatur; quia alioquin pater generaret seipsum.

TERTIA CONCL. Relatio est principium cointellectum essentia, simul cum ipsa potentiam constituens, & actionem eius modificans.

CON-

Argumenta
ex solutio-
nes.
Obi. 1. cōt.
concl.

CONTRA primam concl. argumentatur Suar.^a Primò Ioan. Theologus in Concil. Florent. sess. 18. ita loquitur: *Dixi filium ex patre, & ex patris substantia generari: ita tamen, ut pater sit generans, principium autē, quo ipsa persona generat, est id, quod solum communicabile est.* Quod idem repetit sess. 19. ubi eius sententia probari videtur. In qua (inquit Suarez) notanda est illa particula exclusiua solum. Item expositio illius orationis. *Pater producit filium ex substantia:* quæ est communis apud patres. *Secundò* videtur argumento D. Tho. quo probatur in textu prima concl. *Resp.* his argumentis probari primam cōclusionem D. Th. nimirum potentiam generandi significare principaliter essentiam & eam significare ut principium formale quo: nos autem asserimus hoc principium formale quo postulare relationem, non ut meram conditionem, sed etiam ut modificantem ipsam potentiam & eius operationem: cuius oppositum non asserimus prædictus Ioannes, neque patres, aut D. Thom. cuius sententiam ad verbum supra retulimus ex 1. & q. de potent.

Obi. 2.
Solut. vtriusque obi.

Contra eandem concl. est argumentum Scoti, quod refert & soluit Vasq.

Obi. 1. cont.
2. concl.

CONTRA secundam concl. argumentatur Valen. Primò S. Tho. supra q. 36. a. 4. ad 1. & 2. affirmat potentiam spirandi esse proprietatem; at in diuinis non est proprietas nisi relatiua; ergo. *Resp.* falsam esse primam propositionem. Nam verba S. Doctoris ibidem sunt. *Si attendatur virtus spiratiua, Spiritus S. procedit à patre, & filio, in quantum sunt vnum in virtute spiratiua, quæ quodammodo significat naturam cum proprietate; igitur non asserimus potentiam spirandi esse proprietatem, sed naturam cum proprietate, modo superius exposito in eodem articulo. Quod autem ibidem ad secundum ait, cum dicitur pater & filius sunt vnum principium Spiritus S. designari vnam proprietatem, quæ est forma significata per nomen, non pertinet ad potentiam quæ est principium quo, sed ad principium quod, scilicet spiratorem, quem supra diximus constitui ex spiratione ut concepta & essentia diuina, sicut pater constituitur paternitate & essentia.*

Obi. 2.

Secundò August. lib. 5. cap. 5. de Trinit. ait, eo ipso patrem dici & esse patrem, quo est ei filius; at est ei filius ex vi potentie generandi; ergo ab hac dicitur & est pater, & consequenter potentia generandi, vel est vel includit relationem paternitatis, à qua nimirum pater est pater. *Resp.* hunc esse sensum verborum D. Augustini. Pater eo est pater formaliter & relatiue, quo est ei filius. Si verò exponatur de quo etiam tanquam potentia, dicendum erit hunc esse sensum. Eo pater est pater fundamentaliter & causaliter, quo est ei filius; & sic sequitur patrem esse patrem fundamentaliter, & quasi causaliter ex potentia generatiua, quæ dicit essentiam in recto, & relationem in obliquo: qua potentia ut principio est ei filius.

Obi. 3.
Solut.

Tertiò D. Athan. in Dial. de Trinit. contra Arianos ait patrem hypostasi sua gignere. *Resp.* patrem gignere hypostasi sua, ut principio quod, & potentia ut principio quo, quæ realiter idem est cum persona patris, propter quam identitatem dixit patrem hypostasi sua generare.

Obi. 4.

Ultimò Si necesse est potentiam notionalem secundum suam ultimam & completam rationem esse propriam personæ producentis, vel personarum quæ producunt, necessariò confi-

tendum est eam ex relatione quoque diuina consistere, ut relatio diuina est quædam vis vltima: at illud omninò necesse est; ergo & istud etiam confitendum est. Minor patet. Maior probatur. Quia in personis producentibus præter ipsas productiones actiuas, nihil est proprium nisi relatio, puta paternitatis in patre, & relatio spirationis in patre & filio; ergo si completa ratio potentie notionalis debet constare ex aliquo his personis proprio, oportet ut ea ratio sit relatiua, per aliquam nimirum huiusmodi relationem, ut est quædam vis vltima. Probat conf. ex simili. Quia productiones actiuas indeo oportet esse relatiuas, quia debent esse producentium personarum propriæ; ergo sicut supra ob infinitatem illius relationis, quæ est paternitas, non fuit necesse ponere distinctam relationem in generationis actu, quæ esset actio respectiua: ita etiam neque iam oportet aliam relationem querere, quæ sit potentia generandi, sed ea ipsa paternitas continet etiam sufficientem perfectionem, per quam, ut relatio est, eminenter respondet principio quo, siue potentie producendi quæ in creaturis cernitur. *Resp.* falsam esse maiorem propositionem. Ad probationem negatur consequentia; sufficit enim ut compleatur per relationem, ut conditione simul & modum potentie. Ad eius probationem dico productiones debere esse relatiuas realiter adæquatè, non autem formaliter. Nam generatio est realiter & adæquatè paternitas, non tamen formaliter, ut latè superius ostendimus a. 1. huius q. Nec dicimus generationem ut actio est formaliter esse aliam aliquam relationem, quæ non sit paternitas. Nam ut est actio, nulla ratione est relatio: fit autem patri propria paternitate, cui adæquatè est eadem, & à qua rationem & modum habet actus notionalis ut sic. Et similiter dicimus paternitatem non esse potentiam generandi formaliter, sed eius conditionem & modum in eius ratione clausum intrinsecè: negamus autem paternitatem formaliter continere perfectionem illam eminenter principij quo, siue potentie producendi in creaturis. Nam relationi ut relatio est etiam realis, nulla conuenit agendi ratio.

Solut.

Reliqua eiusdem expositoris argumenta militant contra secundam opinionem supra reiectam.

SECUNDA CONTROVERSTIA.

An communicabilitas sit de essentia diuinitatis, id est, an sit prædicatum essentiale vel notionale?

SEQUI TVR hæc quæstio ex præcedente. Nā potentia generandi non ea ratione tantum conuenit essentiae, quod sit primum generationis principium, sed ob eam etiam præcipuè causam, quod est genito communicabilis, in creatis eadem specie, in diuinis autem eadem numero. Itaque communicabilitas ratio quædā est in potentia generatiua, & spiratiua necessariò clausa, & eius prima radix & fundamentum.

Sententia
Suarezij.

Suar. lib. 4. c. 8. num. 4. respondet quod esse communicabile tribus personis simpliciter loquendo, est prædicatū essentiale diuinitatis, quo explicatur secunditas, & infinitas ipsius diuinitatis, quæ essentialis illi est, eaq; habet ut præcisā à personis, & ut existēs in omnib; simul, eadēq; retinet in singulis. Nā licet (inquit) terminata sit per relationem vnius personæ, adhuc manet natu-

natu-

naturaliter communicabilis alijs personis, & hoc satis est ut tale prædicatum conveniat singulis personis: nec debet illis convenire ut constitutis per suas relationes, sed ut habentibus talem naturam: & ideo (inquit) necesse non est, ut persona dicatur communicabilis, sed habere naturam communicabilem. Hæc ille.

Resolutio.
Communicabilis formaliter dicere perfectionem simpliciter connotando respectum ad personas, convenire est sentie secundum se, id est absolute sumptæ, non autem communicabilem effectivè, aut communiter in actu.

COMMUNICABILE illud est, quod potest commune fieri. Cum autem dicimus aliquid commune fieri, dupliciter potest intelligi: Vno modo formaliter; & sic commune fieri idem est, quod nunc primò pluribus inesse, & de illis prædicari, sicut natura leonis in duobus individuis à Deo creata dicitur illis formaliter fieri communis, quia tunc primò pluribus cepit inesse & de illis prædicari. Alio modo dicitur aliquid fieri commune effectivè, quatenus scilicet per actionem agentis ad plura diffunditur & fit in eis existens: sicut in exemplo posito, natura leonis actione Dei creantis facta est in pluribus suppositis existens, quibus tamen ipsa formaliter fit communis. Itaq; communicabile dupliciter dicitur: Vno modo formaliter, sic quælibet natura apta nata in pluribus esse suppositis vel individuis dicitur seipsa formaliter communicabilis: & ita divina natura dicitur seipsa formaliter pluribus divinis personis communicabilis, quatenus apta nata est una numero tribus inesse personis. Alio modo dicitur communicabile effectivè: & sic communicabile dicitur per ordinem ad potentiam & actionem agentis siue principij, cuius virtute forma vel natura ad plura diffunditur individua vel supposita: sicut natura leonina per generantis potentiam & operationem est pluribus in infinitum suppositis: communicabilis: & divina natura per Dei patris genitoris potentiam, & generationis actum, est filio communicabilis: & per utriusque scilicet patris & filij ut vnius spiritoris virtutem, est S. S. communicabilis.

Ex quo sequitur, ut natura divina, prout est in Patre, sit communicabilis effectivè siue originaliter; quia scilicet in patre est potentia, qua communicari potest, & in filium transfundi essentia illa eadem, quæ est in patre: quamvis non ita, ut sub eadem relatione, siue proprietate personali sit in eo, cui communicatur. Nec tamen, prout est in patre, est communicabilis formaliter; quoniam, ut hic ait Caiet essentia, prout est patris, vel in patre, solius est patris formaliter loquendo: sicut hoc quod dico, Deus generans; ut enim tali quid sit proprium nõ requiritur ut sit sola proprietas, sed satis est si sit coniunctum ex essentiali & notionali.

Nota differentiam.

Præterea observandum est valde differre divinam essentiam esse in tribus, aut esse tribus actu communicatam, & divinam essentiam esse communicabilem. Nam dicendo essentiam esse in tribus, vel esse actu tribus communicatam, significo essentiam esse terminatam tribus relationibus; atque ita non sola denotatur essentia, sed personales etiam adduntur relationes. Dicendo autem essentiam esse communicabilem, (intellige formaliter) sola significatur aptitudo divinæ naturæ ad subsistendum in pluribus suppositis. Si verò communicabilem dicamus effectivè, eiusdem naturæ fecunditas designatur, quæ habet non absolute, sed ut est in principio communicare, puta in patre & spiratore.

Primum corollarium.

Ex quo sequitur primò, communitatē in actu, siue esse in pluribus actu, non esse prædicatum merè absolutum, & non convenire divinæ naturæ secundum se, id est omnino absolute sum-

ptæ; alioquin nunquam posset à nobis concipi, nisi ut est in tribus; Sicut, si esset de ratione humanæ naturæ esse in pluribus, nunquam posset à nobis concipi, nisi ut est in pluribus, & hoc, quod est esse in pluribus, in eius diffinitione poneretur, quod est absurdum. Et cum in quolibet naturæ supposito sit tota naturæ quidditas, consequens fieret naturam in vno supposito reperiri secundum eam rationem & modum, quo reperitur in pluribus; sicque vnum suppositum esset plura, & è converso, quod implicat.

Secundo sequitur communicabilitatem (in sensu formalis) essentia divinæ convenire secundum se, id est absolute sumptæ, non autem prout est in hoc aut illo supposito. Nam secundum se, id est absolute sumptæ, prædictam habet aptitudinem ad essendum in pluribus, quam non habet, ut est in hoc vno supposito, puta patre, aut Spiritu S. nam ut sic propria est huiusmodi ut sic non potest esse in altero.

Sequitur tertio communicabilitatem effectivè sumptam non convenire essentia divinæ prout secundum se, siue absolute consideratur, hæc enim communicabilitas essentia convenit, prout est in principio tantum communicante. Nā si conveniret essentia secundum se, id est præcisè personis, Deitas produceret Deitatem: vel si conveniret essentia absolute sumptæ, ut potentia, sapientia, bonitas & cetera attributa, sequeretur etiam illa ut est in Spiritu S. esse comunicabile; sicut in eo est sapientia, bonitas &c. quod est erroneum.

Sequitur quarto. Comunicabilitatem formalem in Divinis simpliciter esse perfectionē absolutam, & conotare respectum rationis ad tria supposita, quibus & potest esse & actu communis est.

Sequitur ultimo. Comunicabilitatem effectivam in recto dicere perfectionem essentialē, siue magis essentiam, ut rem communicabilem, sed in obliquo connotare relationem principij communicantis in quo clauditur eius potentia notionalis, i. generatiua & spiratiua. Et præterea significare vel connotare respectum ad supposita, quibus comunicatur essentia; Valde. n. assimilatur in significando nomē hoc, comunicabile, cū hoc nomine donā, de quo supra q. 38. a. 2. Sic etenim potest diffiniri. Comunicabile effectivè est forma vel natura agentis, siue principij operantis, qua sibi simile potest producere. Dixi forma, sumendo formā communiter ad substantia-

le & accidentale; utriq; .n. primò convenit comunicabilitas, sicut & cōmunitas, ut patet ex Met. Dixi vel natura; quoniam eadem rōe convenit naturæ comunicabilitas, qua cōvenit formæ: siue natura sit ipsa forma subsistens, siue sit compositū ex materia & forma; ex forma namq; comunicabili redundat comunicabilitas in compositū, ut patet ex dictis supra q. 3. a. 3. Dixi agētis, siue productis; quia comunicatio actiua, de qua loquimur, nõ fit nisi per actionē, vel operationē agētis vel producentis; & ideo forma vel natura, nõ est absolute comunicabilis actiue, sed tantū ut est in principio, quod operatione propria possit illā comunicare: Eius .n. est potentia, cuius est actio. Constat aut operationē non esse formæ & naturæ ut sic tanquam agentis ut quod, sed ipsius suppositi, vel subsistētis, quod propriè dicitur operas. Dixi qua sibi simile potest producere; quia nõ alia ratione comunicatur effectivè ab agēte forma, vel natura, quā per eadē ut rationē agendi, vel operandi, producēdo re alia sibi simile secundū eā formā, qua operatur. Ex quib; apparet comunicabile effectivè in cō-

Secundum.

Tertium.

Quartum.

Quintum.

Diffinitio.
Communicabile effectivè.

muni dicere in recto formam vel naturam: in obliquo verò duplicem relationem rationis, vnam ad agens, siue principium, cuius est forma, alteram ad eum, cui potest communicari: sicut donum dicit rem donabilem, respectum ad donatorem, & respectum donabilitatis ad eum, cui est donabile.

Conclusio
mes deinde
et, & probata.
PRIMA CONCL. Communicabilitas formalis siue esse communicabile formaliter, conuenit essentia diuinæ absolutè sumptæ, & non prout est in aliquo supposito, & dicit perfectionem absolutam, & connotat respectum rationis ad tria supposita, quibus potest esse & est actu communis.

SECUNDA CONCL. Communicabile effectiue, in communi loquendo, dicit formam vel naturam in recto, duplicem autem relationem in obliquo, scilicet ad agens siue principium cuius est forma, & ad eum cui potest communicari.

TERTIA CONCL. Communicabile in diuinis, dicit essentiam in recto cum duplici respectu, scilicet ad principium communicans, puta patrem vel spiritorem, & ad suppositum cui potest communicari.

QUARTA CONCL. quæ sequitur ex prædicta est. Communicabilitas effectiua non conuenit essentia diuinæ secundum se, siue absolutè sumptæ, sed tantum, vt est in principio communicante, siue habente potentiam ad eam communicandam.

VLTIMA CONCL. qua directè respondetur ad quæsitum. Communicabile formaliter in diuinis est prædicatum simpliciter essentialiter: communicabile autem effectiue, non est prædicatum simpliciter essentialiter, sed magis notionale, sicut potentia generandi. Hæc conclusio patet ex dictis. Et probatur etiam quo ad secundam partem, quia communicabile, exempli gratia per generationem, non solum dicit respectum ad patrem generantem, sed etiam hoc ipso quod dicit respectum ad generantem, connotat relationem paternitatis vt rei puta essentia communicabili cōiunctam igitur sicut potentia est notionalis, quia dicit essentiam sub relatione, ita communicabile erit notionalis, quia dicit essentiam sub relatione.

Ob. 1. cont.
vl. concl.
CONTRA vltimam concl. quo ad secundam partem argumentatur Suarez. Primò. Omne prædicatum conueniens diuinitati ratione sui, & non ratione relationis est essentialiter; sed esse communicabilem tribus personis conuenit diuinitati ratione sui; ergo est prædicatum illi essentialiter. Maior patet. Minor probatur. Primò, quia esse communicabile est prædicatum absolutum. Secundò, quia non est personale; ergo est essentialiter. Probatur consequentia; quia non datur medium. Tertiò, quia conuenit essentia ratione sue infinitatis, quæ essentialis est. Resp. falsam esse minorem propositionem loquendo de communicabili effectiue. Ad primam probationem negatur assumptum; est enim absolutum cum respectu. Ad secundam nego consequentiam. Ad probationem negatur assumptum; nam inter essentialia & perfonale mediat notionalis. Ad tertiam negatur antecedens præcisè loquendo; conuenit enim essentia communicabilitas effectiua ratione infinitatis in tali persona, puta patre vel spiratore.

Obi. 2.
Secundò. Cum dicitur diuinitas communicabilis tribus personis, nihil aliud explicatur quam fecunditas & infinitas ipsius diuinitatis.

ergo esse communicabile est prædicatum essentialiter. Conseq. probatur; quia diuina essentia habet infinitatem & fecunditatem, prout præcisè est à personis, & vt existens in omnibus simul, & eandem retinet in singulis; ergo. Probatur hoc antec. quo ad vltimam partem; quia licet terminata sit per relationem vnus personæ, adhuc manet naturaliter communicabilis alijs personis. Resp. nullam esse consequentiam. Ad probationem negatur antecedens quo ad omnes & singulas partes; Nam essentia diuina neque est fecunda, id est communicabilis effectiue (id enim sonat nomen fecundi) vt præcisè est à personis; alioquin deitas produceret deitatem: Neque vt existens in omnibus simul quia non omnes simul producunt aliquam quartam personam: Neque prout est in singulis; quia deitas in spiritu sancto non est fecunda; quia non est productiua; natura enim fecunda dicit naturam, prout est principium quo productionis, & consequenter vt habet rationem potentia, qua suppositum producit sibi simile. Constat autem diuinam naturam in Spiritu S. non esse principium producendi personam aliquam in eadem natura.

ARTICVLVS SEXTVS.

Vtrum actus notionalis ad plures personas terminari possit.

AD Sextum sic proceditur. Videtur, quod actus notionalis ad plures personas terminari possit, ita quod sint plures personæ genitæ, vel spiratæ in diuinis. Cuiusque enim inest potentia generandi, potest generare: Sed filio inest potentia generandi. Ergo potest generare: Non autem seipsum. Ergo alium filium. Ergo possunt esse plures filij in diuinis.

2. Præterea. Aug. * dicit contra Maxi. Filius nō lib. 3. c. 12. genuit creatorem. Neque enim non potuit, sed non oportuit.

3. Præterea. Deus pater est potentior ad generandum quam pater creatus. Sed vnus homo potest generare plures filios. Ergo & Deus, præcipue cum potentia patris, vno filio generato, non diminuat.

Sed contra est, quod in diuinis non differt esse & posse. Si igitur in diuinis possent esse plures filij, essent plures filij. Et ita essent plures personæ, quam tres in diuinis. Quod est hereticum.

Respondeo dicendum, quod sicut Athanas. * dicit in suo similitudine in diuinis est tantum vnus pater, vnus filius, vnus Spiritus sanctus. Cuius quidem ratio quadruplex assignari potest. Prima quidem ex parte relationum: quibus solum personæ distinguuntur. Cum enim personæ diuinæ sint ipsæ relationes subsistentes, non possent esse plures pariter, vel plures filij in diuinis, nisi essent plures paternitates & plures filiationes. Quod quidem esse non posset, nisi secundum materialem eorum distinctionem, Formæ enim vnus speciei non multiplicantur nisi secundum materiam, qua in diuinis non est. Vnde in diuinis non potest esse nisi vnus tantum filiatio subsistens, sicut & albedo subsistens non posset esse nisi vna. Secunda verò ex modo processionum, quia Deus omnia intelligit & vult vno & simplici actu. Vnde non potest esse nisi vna persona procedens per modum verbi, quæ est filius: & vna tantum per modum amoris, quæ est Spiritus sanctus. Tertia verò sumitur ex modo procedendi, quia personæ ipsæ procedunt naturaliter, vt dictum est. * Natura autem determinatur ad vnum. Quarta ex perfectione diuinarum personarum. Ex hoc enim est perfectus filius, quod tota filiatio diuina in eo continetur, & quod est tantum vnus filius. Et similiter dicendum est de alijs personis.

Ad